

Research on midwifery student's ethical susceptibility on patient care practice

Ebelik Öğrencilerinin Hasta Bakım Uygulamalarında Etik Duyarlılıklarının İncelenmesi

Yasemin Aydın¹, Yurdanur Dikmen¹, Sare Cansu Kalkan¹

¹Sakarya Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sakarya, Türkiye.

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, ebelik mesleğine aday son sınıf öğrencilerin hasta bakım uygulamalarında etik, etik kodlar ve etik ikilemlere yönelik algılarını içeren etik duyarlılıklarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı olarak planlanan araştırma, Ocak-Şubat 2016 tarihleri arasında bir kamu üniversitesinin Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü'nde öğrenim gören, çalışmaya katılmaya gönüllü 52 son sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında, öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerini içeren soru formu ile "Ahlaki Duyarlılık Anketi" kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 22.36±1.75'dir. Öğrencilerin %48.1'inin mesleki etik kodları bilmediği, %40.4'ünün eğitim müfredatında etik eğitiminin yeterli olmadığı, %63.5'inin ise etik eğitime gereksinim duyduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %57.7'si staj yaptıkları süre boyunca etik sorunlar yaşadıklarını, etik sorunlar yaşayanların %46'sı ise yaşadıkları etik sorunu çözemediklerini ifade etmiştir. Çalışmada öğrencilerin etik duyarlılık anketi toplam puanının 86.81±20.86 olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Ebelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Ebelik mesleğine aday öğrencilerin hasta bakım uygulamalarında etik duyarlılığın artırılması ile etik sorunları tanıma ve çözüm sağlamada mezuniyet öncesi eğitim programlarının güçlendirilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Etik, Etik Duyarlılık, Ebelik Öğrencileri, Etik Kodlar

ABSTRACT

Objective: Objective of this research is examining last grade students' ethical susceptibility includes their susceptibility towards ethics, ethical codes and ethical dilemmas who are candidates to midwifery profession.

Method: The research which is planned as descriptive one was carried out with intern students who study at Health College Midwifery Department of a public university between January-February 2016. Sample of the research contains 52 volunteer students. Questionnaire form which comprise of two parts was used in order to collect data. Students' characteristics and opinions about ethics are asked in the first part. "Ethical Susceptibility Questionnaire"

Findings: Students' average age is 22.36±1.75. That are detected that 48.1 percent of students do not know occupational ethic codes, and 40.4 percent of students stated that ethics education does not suffice in curriculum, and 63.5 percent of students need ethics education. 57.7 percent of students stated that they experienced ethical problems during internship, and 46 percent of students who experienced ethical problems stated that they could not solve the ethical problems that they have faced. It is detected that students' total point of ethical susceptibility is 86.81±20.86.

Results and Suggestions: It is found out that midwifery students' ethical susceptibility is at medium level. It can be suggested that their curriculum before graduation should be enhanced in terms of augmentation of candidate midwifery students' ethical susceptibility and recognition and providing a solution of ethical problems.

Keywords: Ethic, Ethical Susceptibility, Midwifery Student, Ethical Codes

Corresponding Author: Yasemin Aydın, Research Assistant (PhD),

Address Department of Midwifery, Health High School, Sakarya

University, 54050, Sakarya, Turkey

E-mail: yaseminaydin@sakarya.edu.tr

Başvuru Tarihi/Received: 05-05-2016

Kabul Tarihi/Accepted: 16-06-2016

GİRİŞ

Toplumsal değişmelerin hızlı yaşandığı günümüzde, her alanda belirli değer ilkelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bilim ve teknolojiadaki ilerlemelerin bir takım değer sorunlarının ortaya çıkmasına neden olması sağlık alanında etiğin önemini artırmaktadır(1).Sağlık bakım etiğinin kapsamında, sağlık bakım sağlayıcıları tarafından duyulan ahlaki sorumlulukların ve etik yargıların analizi ile hasta bakım uygulamalarında doğru düşünmenin incelenmesi yer almaktadır (2). Bu nedenle, etik ilkeler ve kodların çok iyi bilinmesi ve bu doğrultuda tutum ve davranış geliştirilmesi önemlidir. Sağlık bakım sisteminin bir parçası olan ebelik ve hemşirelik mesleği, uygulama alanında birçok konuda hasta için en doğru kararı vermeyi gerektirir. Ebe ve hemşireler genişleyen rol ve fonksiyonları ile geçmişe göre daha karmaşık kararlar vermek ve bu kararların sorumluluğunu üstlenmek durumundadırlar (3).

Hemşirelik bakım ve uygulamaları sırasında, hastanın değerleri ve beklentileri ile hemşirenin değerlerinin ve kendisinden beklenenlerin çatıştığı bir ortam oluşabilir (4). Bu durumda ortaya çıkan etik ikilemler, hemşirelerin karar verme sürecinde geleneklerden ve diğer sınırlamalardan etkilenmesiyle oluşabilir (5). Yapılan bir meta-analiz çalışmasında, hemşirelerin etik karar verme sürecini ve etik davranışlarını araştıran çalışmalar incelenmiş, etik karar verme sürecinin ve kararların hemşirelik uygulamalarına geçirmenin zor bir süreç olduğu, kişisel ve durumsal faktörlerden etkilendiğini saptamıştır (6). Bu bağlamda etik karar vermede, bireyin mesleki bilgisi, etik kodlar, eleştirel anlayış, klinik deneyim ve sonuçları öngörebilme becerisi oldukça etkilidir (7).

Ebe ve hemşirelerin sıklıkla karşılaştıkları etik sorunların; hastaların bakımı ve tedavisi konusunda ekibin diğer üyeleri ve kurum ile farklı yaklaşımların bulunması, hasta haklarının korunması, aydınlatılmış onam

alma, fetüs cerrahisi, kürtaj uygulaması, sınırlı kaynakların paylaşılması, hastanın mahremiyeti, tedaviye uyum sağlamayan hasta bakımı, narkotik ilaç uygulaması, bağımlı hasta bakımı, meslektaşların etik dışı tutumları vb. olduğu belirtilmiştir (8,9). Uygulama sırasında etik ikilemlerle karşı karşıya kalan ebe ve hemşirelerin, evrensel etik ilkeler rehberliğinde çözüm yolları üretmek sorumluluğu bulunmaktadır (10).Bu nedenle etik duyarlılık kavramı, etik sorunları çözme, sorunlara açıklık getirme ve yapılan eylemi haklı çıkartmayı sağlayan en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (10,11).

Profesyonel ebelik ve hemşirelik uygulamalarında, hasta bakımında etik duyarlılığın artırılması için, ebelik eğitiminde etik konulara önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Hemşire ve ebelerin etik problemleri tanınması ve doğru kararları alması için etik duyarlılık düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir. Bu nedenle ebe ve hemşirelerin etik duyarlılıklarının incelenmesi ve etik duyarlılıklarını etkileyen farklı değişkenlerin belirlenmesi son derece önemlidir. Ülkemizde ebelik öğrencilerinin etik duyarlılığının incelendiği araştırmalara rastlanmamıştır. Etik duyarlılığa ilişkin çalışmalar daha çok hemşireler ve hemşirelik öğrencileri üzerinde yürütülmüştür (1,8,9,10). Ancak sağlık hizmetlerinin sunumunda özellikle ebelerin ve ebelik öğrencilerinin insan ve üreme hakları içinde mahremiyete saygı göstermesi başta jinekolojik muayene, doğum, tedavi ve tanısal işlemler olmak üzere hizmet verilen tüm alanlarda etik ilkelere duyarlı olması önemlidir. Nitekim, ICM (International Conferederation of Midwives) ebelik felsefesine göre ebeden, kadının sağlık gelişimine katkı vermesi, gerekli konularda bilgilendirme yaparak kadınların kendi kararlarını vermesini sağlaması, üremeyi desteklemesi ve normal doğumların savunucusu olması beklenmektedir. Bunları yerine getirirken ise, kültürel ve etik değerlere saygı duyarak anne-bebek sağlığını desteklemesi beklenmektedir. Ayrıca insan hayatında en önemli olaylardan

biri olan doğumun hatıralarda güzel bir an olarak kalması, bir kadının en temel hakkıdır (12). Bu deneyimlerin kadın açısından olumlu olması; ebenin ilgisi, ortamın temizliği ve konforu, saygılı hizmet, mahremiyete saygı gösterilmesi dolayısıyla ebelerin etik duyarlılıklarına bağlıdır. Bu bağlamda ebelik mesleğine aday son sınıf ebelik öğrencilerin hasta bakım uygulamalarında etik, etik kodlar ve etik ikilemlere yönelik algılarının belirlenmesi literatüre katkı sağlayacaktır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Tanımlayıcı ve kesitsel olarak planlanan araştırmanın evrenini, 1-30 Nisan 2016 tarihleri arasında bir kamu üniversitesinin Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölüm'nde öğrenim gören son sınıf 65 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, araştırmaya gönüllü olan ebelik son sınıf öğrencileri araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın örneklemini, araştırmaya katılmaya gönüllü 52 öğrenci oluşturmuştur

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. İlk bölümde araştırmacılar tarafından literatür taranarak geliştirilen, öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile etik konusundaki görüşlerini içeren sorular yer almıştır. İkinci bölümde ise "Ahlaki Duyarlılık Anketi" kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, çalışmayı yürüten araştırmacılar tarafından, çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerle yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak toplanmıştır. Anket formunun uygulanması yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Ahlaki Duyarlılık Anketi: Bu anket, hemşirelerin etik duyarlılıklarını ölçmek amacıyla Kim Lützen tarafından geliştirilmiş, ülkemizde geçerlik ve güvenilirlik çalışması

2005 yılında Tosun tarafından yapılmıştır (10,13). Anket toplam 30 maddeden ve altı alt boyuttan oluşmaktadır. Anketin otonomi (10,12,15,16,21,24 ve 27. maddeler), yarar sağlama (2,5,8 ve 25. maddeler), bütüncül yaklaşım (1,6,18,29 ve 30. maddeler), çatışma (9,11 ve 14. maddeler), uygulama (4,17,20 ve 28. maddeler) ve oryantasyon (7,13,19 ve 22. maddeler) olmak üzere altı alt boyutu vardır (Aksu ve Akyol 2011; Başak ve ark. 2010; Tosun 2005). Likert tipte 1 ile 7 arasında puanlamanın yapıldığı ankette; "1 puan" tamamen katılma yönünde yüksek duyarlılığı, "7 puan" hiç katılmama yönünde düşük duyarlılığı ifade etmektedir. Anketten alınabilecek toplam puan 30-210 arasında değişmektedir. Puanın yüksek olması etik açıdan düşük duyarlılık, puanın düşük olması ise etik açıdan yüksek duyarlılık şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin ülkemize uyarlama çalışmasında Cronbach alfa değeri 0.84 olarak bildirilmiştir (10). Bu çalışmanın örneklemini için ölçeğin toplam Cronbach alfa değeri 0.90 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi:

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 17.0 paket programı kullanılarak tanımlayıcı istatistiksel analizlerinden sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü:

Araştırmanın uygulamasına başlamadan önce üniversitenin Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölüm Başkanlığı'ndan yazılı izin ve araştırmaya katılan öğrencilerden sözel izin alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın sınırlılığı sadece bir üniversitede öğrenim gören ebelik öğrencilerinde yürütülmesidir. Bu nedenle bu bulgular Türkiye'deki tüm ebelik öğrencilerine genellenemez. Ayrıca bu çalışmada veri toplamak amacıyla bir ölçeğin kullanılması, öğrencilerin yanıtlarını ölçeklerde yer alan ifadeler ile sınırlamıştır. Bu nedenle

araştırmada kullanılan nicel araştırma yöntemi ve elde edilen bulgular bakımından sınırlılık göstermektedir.

BULGULAR

Öğrencilerin yaş ortalaması 22.36 ± 1.75 olup, %61.53'nün klasik lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %48,1'inin mesleki etik kodları bilmediği, %40,4'ünün eğitim müfredatında etik eğitiminin yeterli olmadığını, %63,5'inin ise etik eğitimine gereksinim duyduğunu saptanmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri ve Mesleki Etik Konusundaki Görüşleri

	X ±SD	Min_max
Yaş	22.36±1.75	21-32
	n	%
Mezun olunan lise		
Sağlık meslek lisesi	7	13.46
Anadolu lisesi	13	25
Klasik lise	32	61.53
Mesleki Etik Kodları Bilme Durumu		
Biliyorum	27	51.9
Bilmiyorum	25	48.1
Ebelik eğitim müfredatında etik eğitiminin yeterli olma durumu		
Yeterli	31	59.6
Yetersiz	21	40.4
Mezuniyet öncesi etik eğitime gereksinim duyma		
Evet	33	63.5
Hayır	19	36.5
Etik ikilem yaşama		
Evet	30	57.7
Hayır	22	42.3
Etik ikilemi çözme		
Evet	29	55.9
Hayır	23	46.1
TOPLAM	52	100.0

Öğrencilerin %57.7'si staj yaptıkları süre boyunca etik sorunlar yaşadıklarını, etik sorunlar yaşayanların %46'sı ise yaşadıkları etik sorunu çözemediklerini ifade etmiştir (Tablo 1).

Çalışmada öğrencilerin etik duyarlılık anketi toplam puan ortalaması 86.81 ± 20.86

(30-210 puan arası) olduğu saptanmıştır. Anketin alt boyutları değerlendirildiğinde; otonomi alt boyutu 13.24 ± 5.68 , yarar sağlama alt boyutu 11.14 ± 4.56 , bütüncül yaklaşım 10.65 ± 6.02 , çatışma alt boyutu 11.80 ± 5.20 , uygulama alt boyutu 7.76 ± 3.47 ve oryantasyon alt boyutu ise 7.83 ± 2.34 olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Ahlaki Duyarlılık Anketi ve Alt Boyut Puan Ortalamaları

Ahlaki Duyarlılık Anketi ve Alt Boyutlar	Min .	Max.	X ±SD
Otonomi	9.00	43.00	13.24±5.68
Yarar sağlama	4.00	27.00	11.14±4.56
Bütüncül yaklaşım	5.00	35.00	10.65±6.02
Çatışma	6.00	20.00	11.80±5.20
Uygulama	3.00	16.00	7.76±3.47
Oryantasyon	4.00	27.00	7.83±2.34
Ahlaki Duyarlılık Anketi toplam puanı	48.00	103.00	86.81±20.86

TARTIŞMA

Sağlık hizmetlerinin sunumunda özellikle ebelerin ve ebelik öğrencilerinin insan ve üreme hakları içinde mahremiyete saygı göstermesi başta jinekolojik muayene, doğum, tedavi ve tanısal işlemler olmak üzere hizmet verilen tüm alanlarda etik ilkelere duyarlı olması önemlidir. Ancak literatürde ebelik öğrencilerin etik duyarlılıklarını değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın bulguları hemşireler ve hemşirelik öğrencileri ile yürütülen çalışma sonuçları ile tartışılmıştır.

Ebelik mesleğine aday son sınıf ebelik öğrencilerin hasta bakım uygulamalarında etik duyarlılıklarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, ebelik son sınıf öğrencilerinin yaklaşık yarısının etik sorun ve ikilemler yaşadıkları (%57.7), etik sorun yaşayanların %46.1'i ise bu sorunu çözemedikleri

belirlenmiştir. Etik ikilemler bir eylem sırasında ya da karar verilmesi gereken bir durumda iki değer arasındaki karmaşadan kaynaklanır. İki değer çatıştığında, ahlaki ilkeler göz önüne alınarak bir seçim yapılır, karar verilmesi gerekir (7,9). Klinikte çalışan hemşirelerle yürütülen bir çalışmada da, hemşirelerin %54.9'nun etik ikilemlere yönelik doğru karar verebilme konusunda sorun yaşadıkları belirtilmektedir (1). Dikmen'in (2013) yoğun bakım hemşireleri ile yürüttüğü bir çalışmada, hemşirelerin %62'sinin yaşadıkları etik sorunlar karşısında çözüm üretme konusunda sorun yaşadıkları bildirilmiştir (14). Gül ve arkadaşlarının (2013) öğrenci hemşirelerle yaptıkları bir çalışmada, öğrencilerin klinik deneyimlerinin az olmasına bağlı olarak yaşadıkları ikilemler ve sorunlar karşısında etik ilkeler doğrultusunda karar veremedikleri bildirilmiştir (7). Nitekim, etik ilkeler doğrultusunda karar verebilme ve yaşanan ikilemleri çözüm sağlayabilme becerisi, mesleki deneyimle ve karşılaşılan vaka sayısı ile ilişkili olarak gelişmektedir. Ayrıca etik karar verebilmeyi etkileyen faktörler arasında, farklı düzeylerde olan ebelik eğitimi, ülkemizde iyi tanımlanmamış bir disiplin olması, ekip ilişkilerinde çatışmaların varlığı, bir otoriteye itaat etmek zorunda olduklarını hissetmeleri ve bağımlı rollerinin bağımsız rollerinden fazla olması yer almaktadır.

Çalışma sonuçlarına göre ebelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarının orta düzeyde (86.81 ± 20.86) olduğu saptanmıştır. Literatürde, çalışmamıza benzer şekilde hemşirelik öğrencileri ile yürütülen çalışmalarda, öğrenci hemşirelerin etik duyarlılıkları orta düzeyde bulunmuştur (15,16,17). Dolayısıyla bu sonuç, literatürle uyumlu olarak yorumlanmıştır.

Çalışmada son sınıf ebelik öğrencilerinin etik duyarlılık anketinin otonomi, çatışma ve yarar sağlama alt boyutlarından yüksek puan alması, bu boyutlarda etik duyarlılığın düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Benzer

biçimde, Selçuk ve Demir'in çalışmasında da (2015), hemşire öğrencilerde otonomi, yarar sağlama ve çatışma boyutların da etik duyarlılığın düşük olduğu bildirilmiştir (16). Otonomi, bireyin özgür ve bağımsız olarak kendi başına düşünebilme, kendi hakkında karar verebilme ve bu karara dayanan herhangi bir eylemde bulunabilme yeterlilik ve yeteneğidir (18). Ancak ülkemizde tedavi hizmetlerin ağırlık kazanmaya başlaması ve istihdam sorunun gün geçtikçe artması nedeniyle ebeler, bağımsız rollerinden uzaklaşarak daha çok hemşirelik işlevlerini uygular hale gelmişlerdir. Bu durum, ebelik mesleğinin profesyonel değerlerini ve felsefesini olumsuz yönde etkilemiştir. Oysa ana-çocuk sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde Dünya Sağlık Örgütü ebelik mesleğinin önemine dikkat çekmektedir.

Ayrıca, otonomi ve çatışma boyutlarında becerisinin kazanılmasında klinik deneyim süresi önemli bir etkidir. Nitekim Başak ve arkadaşlarının yoğun bakım hemşirelerinde yaptıkları çalışmada (2010), genç ve deneyimi az olan hemşirelerin etik duyarlılıklarının deneyimli hemşirelere göre daha düşük olduğu, özellikle otonomi ve uygulama becerisinin genç hemşirelerde daha düşük olduğu bildirilmiştir (19). Çatışma alt boyutunun içeriğine bakıldığında, hemşirelerin-ebelerin etik olarak doğru eylemin ne olduğuna karar vermede zorlandığını ve hastaya nasıl yaklaşımları gerektiği konusunda sıklıkla çelişkiler yaşadıklarını göstermektedir. Bu durum etik eğitimin ve deneyimin yetersiz olmasını gösterebilir. Ayrıca eğitim konusunun içeriğinin teorik konulardan oluşması ve uygulamaları içermemesi, problemi belirlemede sorun yaşanmasına neden olmakta ve karar vermede zorlanmaya yol açmaktadır (20). Bir çok üniversitede olduğu gibi çalışmanın yapıldığı üniversitede de mesleki etik dersinin farklı alanlardan olan öğretim elemanları tarafından verilmesi, ders içeriğinin uygulamalar ve olgu sunumları ile pekiştirilmemesi gibi faktörler ebelik müfredatı ile mesleki etik dersinin entegrasyonunda

yetersizliklere neden olduğunu düşündürmektedir. Nitekim bu çalışmada ebelik öğrencilerinin %40.4'ü eğitim müfredatında etik eğitiminin yeterli olmadığını, %63.5'inin ise mezuniyet sonrası etik eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir (Tablo 1). Görgülü ve Dinç (2007) tarafından yapılan araştırmada Türkiye'deki hemşirelik okullarında etik eğitiminin bu alanda uzman olmayan hemşire öğretim elemanları tarafından verildiği, etik dersi içeriğinin çoğunlukla diğer teorik hemşirelik derslerine entegre edildiği ve çoğunlukla literatüre uygun olduğu sonucuna varılmıştır (21). Aydın (2012) tarafından öğrenci hemşireler üzerinde yapılan bir araştırmada da, hemşirelikte etik eğitimin hasta haklarına ilişkin bazı tutumları yeterince geliştiremediği belirlenmiştir (22). Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, ebelik ve hemşirelik müfredatında uygulamalı dersler ve klinik uygulamalar sırasında ele alınan konuların etik boyutuyla ele alınmasının, vakalar hakkında etik değerlendirmeler yapılmasının ve vakaların tartışılması-analiz edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Savaşkan'ın çalışmasında (2006) deneyim yılı ile etik duyarlılık arasında farklılık saptanmazken, Pekcan'ın çalışmasında (2007) deneyim yılı ile çatışma alt boyutu arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (8,23). Bunun yanında Başak ve arkadaşlarının çalışmasında (2010), çalışmamızdan farklı olarak genç yaşta olan hemşirelerin çatışma ile daha az karşılaştıkları bildirilmiştir (19). Bu araştırma sonucunun, örneklem grubunun farklılığından dolayısıyla araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin etik sorunu algılaması ile ilgili olabileceği düşünülmüştür.

Bu çalışmada deneyimsiz olan öğrencilerin anketin yarar sağlama boyutunda etik duyarlılığın düşük olduğu bulunmuştur. Tosun'un çalışmasında (2005), yaşın ilerlemesi ve deneyim süresinin artması ile birlikte hemşirelerde bütüncül yaklaşım ve yarar sağlama ilkesinde etik duyarlılığın geliştiği belirtilmektedir (10). Dolayısıyla bu

sonuç, çalışmamız ile uyumludur. Bu sonuçlara göre, etik duyarlılığın yaş ve deneyim süresi ile birlikte arttığı söylenebilir.

SONUÇ

Bu araştırma sonucuna göre, ebelik son sınıf öğrencilerinin etik duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu, öğrencilerin önemli bir bölümünün eğitim müfredatında etik eğitimi yetersiz bulduğu ve mezuniyet sonrası etik eğitime ihtiyaç duyduğu saptanmıştır. Görüldüğü gibi ebelik uygulamalarında etik bilincin ve duyarlılığın gelişmesinde etik eğitiminin, içerik, süre, veriliş biçimi, öğretim yöntemleri ve eğitmenin etik bilgi ve tutumları, öğrencileri, meslektaşları ve diğer çalışanlarla ilişkilerinin etik boyutu da son derece önemlidir. Bu nedenle ebelik eğitim müfredatında mesleki etik eğitiminin gözden geçirilerek, ebelerin klinik karar verme, eleştirel düşünme ve problem çözme becerisini sağlayacak içerik ve yöntemlerle verilmesi önerilmektedir. Özellikle ders müfredatına uygulama ve olgu sunumları dahil edilerek, etik duyarlılığın ve etik karar verme becerisinin geliştirilmesi önerilebilir. Ayrıca ebelik okullarında etik eğitimin alanında uzman kişiler tarafından verilmesi, profesyonel ve mesleki değerlerin kazanılması ve etik kodların benimsenmesinde büyük katkı sağlayacağını düşündürmektedir.

Gelecek çalışmalarda bu araştırmanın daha geniş bir örnekleme yapılması, daha fazla bilgiyi açıklayacaktır. Ayrıca yapılacak nitel çalışmalarla bu konuda daha fazla öğrencinin görüş ve tutumları da incelenerek, ebelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarını geliştirecek mezuniyet öncesi eğitim programları (panel, workshop. vb) düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

1. Aksu T, Akyol A. İzmir'deki hemşirelerin etik duyarlılıklarının incelenmesi. Türkiye Klinikleri J MedEthics 2011;19(1):16-24.
2. Karagöz S. Cerrahi Hemşireliği ve Etik. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2000;4(1):1-8.

3. Callaghan M. Nursing Morale: What is it like and why?. *J Adv Nurs* 2003;42(3):82-89.
4. Ersoy N, Gündoğmuş ÜN. A study of the ethical sensitivity of physicians in Turkey. *Nursing Ethics* 2003; 10(5):472-484.
5. Kendrick K. Ethical Pathways in Cancer and Palliative Care, *Ethic in Clinic* 2000; 225-235.
6. Goethals S, Gastmans C, de Casterle BD. Nurses Ethical Reasoning and Behaviour: A Literature Review. *International Journal of Nursing Studies* 2010; 47:635-650.
7. Gül Ş, Aşiret GD, Kahraman BB, Devrez N, Büken NÖ. Etik dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencilerinin etik karar verebilme düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Research & Development in Nursing* 2013;15 :1, 23-31.
8. Pekcan HS. Yalova ili ve çevresinde görev yapan hekimlerin ve hemşirelerin etik duyarlılıkları (Yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2007.
9. Elçiğil A, Bahar Z, Beşer A, Mızrak B, Bahçelioğlu D, Demirtaş D, Özdemir D, Özgür E, Yavuz H. Hemşirelerin karşılaştıkları etik ikilemlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011;14(2):52-60.
10. Tosun H. Sağlık Uygulamalarında Deneyimlenen Etik İkilemlere Karşı Hekim Ve Hemşirelerin Duyarlılıklarının Belirlenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 2005.*
11. Öztürk H, Hindistan S, Kasım S ve ark. Yoğun bakım ünitelerinde hekim ve hemşirelerin etik duyarlılığı. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi* 2009; 13(2):77-84.
12. Bekmezci H, Özkan H. Ebelik Uygulamalarında Mahremiyetin Önemi, *HSP* 2015; 2(1):113-124.
13. Lützen K, Johansson A, Nordström G. Moral sensitivity: some differences between nurses and physicians. *Nursing Ethics* 2000; 7: 520-530.
14. Dikmen Y. Yoğun bakım hemşirelerinde etik duyarlılığın incelenmesi. *Cumhuriyet Nurs J* 2013; 2(1):1-7.
15. Comrie RW. An analysis of undergraduate and graduate student nurses' moral sensitivity. *Nurs Ethics* 2012; 19(1):116-27.
16. Selçuk KT, Demir C. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Etik Duyarlılık Düzeyi Ve Etkileyen Etmenler. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi. Kayseri, 2015.
17. Eraydın Ş, Albayrak K. Hemşirelik Öğrencilerinin Kişisel Değerleri Ve Etik Duyarlılıklarının İncelenmesi. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi. Kayseri, 2015.
18. Kutsal YG, Yaşlanan dünya, yaşlanan toplum, yaşlanan insan. *Toplum Hekimliği Bülteni* 2003: 3-4 http://www.thb.hacettepe.edu.tr/arsiv/2003/sayi_3-4/baslik1.pdf. Erişim: 12.02.2016
19. Başak T, Uzun Ş, Arslan F. Yoğun bakım hemşirelerinin etik duyarlılıklarının incelenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi* 2010; 52: 76-81
20. Filizöz B, Aşçı A. Hemşirelerde Etik Duyarlılık: Sivas İli Merkez Kamu Hastanelerinde Bir Araştırma, *İş Ahlakı Dergisi* 2015; 8(1): 47-66.
21. Görgülü RS & Dinç L. Ethics in Turkish nursing education programs. *Nursing Ethics* 2007; 14 (6), 741-52.
22. Aydın ER. Hemşirelik eğitiminin başında ve sonunda olan öğrencilerin hasta haklarına ilişkin tutumları: Kocaeli örneği. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics* 2012; 20 (3), 139-45.
23. Savaşkan F. KKTC'deki yataklı tedavi kurumlarında çalışan hemşire ve hekimlerin hasta haklarına duyarlılığının belirlenmesi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.*